

Peter Edelberg

Storbyen trækker

Homoseksualitet, prostitution og
pornografi i Danmark 1945 - 1976

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Storbyen Trækker

Denne å[* er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Peter Edelberg

Storbyen Trækker

Homoseksualitet,
prostitution og
pornografi i Danmark
1945-1976

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2012

Denne å[ ] er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Storbyen Trækker

Homoseksualitet, prostitution og pornografi
i Danmark 1945-1976

1. udgave

© 2012 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslaget er tilrettelagt af Morten Lemkuhl

Foto: Det Kongelige Bibliotek

Tryk & indbinding: Ecograf, Højbjerg

Printed in Denmark 2012

ISBN 978-87-574-2871-1

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Gothersgade 137

1123 København K

Telefon: 39 13 55 00

Telefax: 39 13 55 55

e-mail: forlag@djoef.dk

www.djoef-forlag.dk

Denne å[* er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Indhold

Forord 7

Indledning 11

Kapitel 1 Fra ægteskabsinstitution til seksualitetsinstallation:

Seksualpolitik i Danmark 1866-1976 55

Kapitel 2 Muligheder i et minefelt:

Det homoseksuelle Danmark 1945-1965 99

Kapitel 3 Før en grim lov:

Den offentlige konstruktion af homoseksualitet 121

Kapitel 4 Under en grim lov:

Den mandlige prostitutions praxiografi 163

Kapitel 5 Efter en grim lov:

Anti-diskriminationspolitikens herkomst 205

Kapitel 6 Spor af erektion:

Homoseksuel erotisk ikonografi 1949-1979 251

Konklusion 292

Litteraturliste 301

Kommentar til statistikker 315

Noter 317

Stikordsregister 340

*[H]omoseksualiteten [er] ikke en form for begær,
men noget det er værd at begære.*

Michel Foucault

Forord

Denne bog er en bearbejdet udgave af min ph.d.-afhandling, der blev afleveret 1. sep. 2011 og forsvaret ved Københavns Universitet 1. dec. 2011. Det har fra begyndelsen været min hensigt, at bogen skulle ud til et bredt publikum, da der er skrevet så lidt om homoseksuel historie i det 20. århundrede i Danmark. Denne bog skulle gerne give læseren en forståelse af vigtige begivenheder, der ledte hen mod homoseksuelles ligestilling i straffeloven – og videre frem mod de rettigheder, der er kommet til siden. Derudover har det været min hensigt, at vise hvordan homoseksualitet var knyttet til andre seksualpolitiske spørgsmål i det 20. århundrede, og ikke mindst, knyttet til velfærdsstatens opbygning.

De læsere, der vil direkte til den homoseksuelle historie, kan med fordel starte med kapitel 2, hvor fortællingen om de homoseksuelle i det 20. århundrede begynder, og forsætter til og med kapitel 5. Kapitel 6 er analyse af homoerotika fra 1949-1979 og kan læses separat. Indledningen giver primært et teori-historisk overblik over den videnskabelige udforskning af homoseksualitet, og kapitel 1 giver et oversigt over seksualpolitik i det 20. århundrede samt en oversigt over den vigtigste danske historiske litteratur om emnet. For en mere uddybet beskrivelse af de enkelte kapitler se s. 52.

Denne bog handler først og fremmest om den såkaldt „grimme lov“ fra 1961, en prostitutionslov, der forbød homoseksuelle at gå til prostituerede under 21 år. Loven er måske ikke så kendt i dag, men har spøgt i homoseksuelle kredse som et minde om den altid truende undertrykkelse og forfølgelse, homoseksuelle har følt fra tid til anden. Loven er uløseligt knyttet til legenden om „de homoseksuelles fjende nr. 1“, politiinspektør for sædelighedspolitiet Jens Jersild. Med de senere års debat om købesex-forbud er loven blevet relevant at få gennemanalyseret og vurderet. Det hævdes fra tid til anden, at vi for første gang i historien sætter fokus på prostitutionskunden, men det passer ikke, da „den grimme lov“ netop var rettet mod prostitutionskunder. Denne bog kan forhåbentlig give læseren en baggrund og en forståelse for købesex-forbud,

og hvordan det knytter sig uløseligt til velfærdsstatens seksualmoral og til debatter om sædelighed og medborgerskab. Ikke mindst er det vigtigt i den stående debat at få indgående beskrevet, hvilke erfaringer vi som samfund har med købesex-forbud i praksis.

Derudover kaster denne bog lys over en periode, hvor det, vi i dag kalder pædofili, var et element i det, man dengang kaldte homoseksualitet. På overraskende vis har mine undersøgelser vist, at angsten for pædofili er omvendt proportional med fænomenets målbare forekomst. Pædofili er i historisk lys et nyt begreb og en ny social figur, som måske allerede er ved at uddø og blive erstattet af „krænkeren“. Således forgrener seksualiteter sig, og for ikke at blive skyllet væk af øjeblikkets panik må vi standse op og se, hvorledes vi kom hertil. Hvad der derefter skal ske, kan historikeren ikke udtale sig om.

Dermed bliver bogen også en kommentar til to af dagens mest betændte seksualpolitiske debatter, og det er forfatterens håb, at bogen kan være med til at nuancere og give et perspektiv og derved skabe større klarhed og saglighed i seksualpolitiske debatter.

Jeg er blevet mødt med en fantastisk imødekommenhed og hjælpsomhed fra alle sider i arbejdet med denne bog. Jeg vil først og fremmest gerne takke fhv. seniorforsker, dr.phil. Wilhelm von Rosen. Wilhelm gav mig den oprindelige inspiration til projektet, idet han inviterede mig ind i sit hjem og generøst delte ud af sin detaljerede viden om dansk homoseksuel historie. Han gjorde det klart, at 'den grimme lov' var et afgørende omdrejningspunkt for udviklingen i det tyvende århundrede, og rådede mig til at kigge nærmere på politiets rolle, navnlig på politiinspektør Jens Jersilds rolle, som han mente, det var for simpelt at anse som skurkagtig. Wilhelm gav mig en oversigt over, hvad der var af relevante arkivalier på Rigsarkivet, som jeg selv har suppleret med egne undersøgelser (blandt andet i Rigsadvokatens arkiv), og forærede mig egne udkast, der har vist sig nyttige i mit arbejde. Wilhelm har ligeledes været en ven og støtte i det videre arbejde, særligt når arkivalske spørgsmål rejste sig.

Seksualforskere og andre forskere i Danmark og udlandet har på venskabelig vis beredvilligt støttet, opmuntret og hjulpet mig på mange måder. Særligt vil jeg takke docent Jens Rydström ved Lunds Universitet og professor Henning Bech ved Københavns Universitet, med hvem jeg har vendt mange spørgsmål, som arbejdet skred frem. Ligeledes har det

altid kompetente og hjælpsomme personale på Rigsarkivet og Landsarkiverne været en stor hjælp i retsarkivaliernes labyrint. Mine kolleger på SAXO-Instituttet på Københavns Universitet og min studiegruppe har været det perfekte miljø med kritisk tænkning, torsdagskage og faghistorisk stolthed. Jeg vil også gerne takke professor David M. Halperin og associate professor Gayle Rubin, der tog mig under deres vinger, da jeg studerede fire måneder ved University of Michigan i 2009. De udvidede min horisont. Professor Vagn Greve har læst det færdige manuskript igennem og er kommet med vigtige korrektioner.

Jeg nåede at diskutere projektet flere gange med den gamle kæmpe, Axel Axgil, inden han gik bort i 2011. Axel havde oplevet de fleste af begivenhederne på første hånd og videregav et uvurderligt indtryk af, hvordan fortiden følte. Da Axel døde, blev han med rette hyldet som frontkæmper og ikon på en måde, der næsten udslettede mindet om den aggressive og nådesløse kritik, han blev konfronteret med i 1950'erne og 60'erne. Det er mit håb, at nærværende bog også kan være med til at sætte Axels liv i perspektiv, så enkeltbegivenheder får den størrelse og plads i historien, de er berettiget til.

Sidst, men ikke mindst vil jeg takke min vejleder, lektor Dorthe Gert Simonsen. Jeg var aldrig i tvivl om, at det skulle være Dorthe med det skarpe blik og den kritiske sans, der skulle være min vejleder, og det har været mig en ære at arbejde og undervise sammen med Dorthe.

En afhandling er et dyr, man ikke kan holde i bur, og det er vokset i mange forskellige retninger de sidste tre år. Derfor tager jeg det fulde ansvar for afhandlingens tilrettelæggelse, udførelse og resultater.

*Peter Edelberg,
Frederiksberg, 2012*

Denne å[* er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervmæssig brug.

Bogen er udgivet af Djøf Forlag (www.djoef-forlag.dk)

Indledning

„Jeg er her, jeg bliver her.“ – Christian Houmark, ca. 1906¹

„Vi er her. Vi bliver her.“ – Helmer Fogedgaard, 1949²

„Vi er her, og vi bliver her!“ – Lis Nancke, 1955³

„We’re here! We’re queer! Get used to it!“ – Queer Nation, 1990’erne⁴

Så længe der har eksisteret homoseksualitet, har den eksisteret i et krydsfelt mellem politik, videnskab og erotik. De sidste ti års diskussioner om adoption for homoseksuelle, lesbisk insemination og senest ægteskab for homoseksuelle drives frem af politisk aktivisme, partipolitik, teorier om homoseksualitet – og så det erotiske liv, folk i Danmark lever og bygger en tilværelse op omkring. I diskussionerne hersker ofte en udtalt forvirring om, hvad homoseksualitet egentlig er – noget, man er født som, noget, man har valgt, noget, der er sket i ens barndom, etc. Vi har ikke en generel konsensus om sagen, og det har fået flere politiske partier til at klassificere spørgsmålet som et særligt ‘etisk’ spørgsmål – og således bliver forvirringen ratificeret, og vi overlader det til den enkelte at formulere sine egne private holdninger.

Spørgsmålet om homoseksualitet har været til diskussion i hele det tyvende århundrede. En synd, en kriminel handling, en biologisk fejl, en ubalance i hormonerne, en uheldig social udvikling, et barndoms-traume, et frit valg, en modstandsform – på det seneste ser det ud til, at hjerneforskningen forsøger at komme gammel vin på nye flasker. Faktum er, at ingen videnskabelige retninger har kunnet komme med en overbevisende teori, der kunne afslutte diskussionen. Forvirringen hersker stadig.

Jeg vil i denne bog lægge spørgsmålet bag mig, og i stedet for at fokusere på, hvad homoseksualitet er, vil jeg fokusere på, hvordan den er blevet gjort. Jeg tager i udgangspunkt i homoseksualitet som social-historisk fænomen, der er blevet konstrueret på forskellige måder i forskellige perioder.

Afhandlingen kan forhåbentligt, tjene til at nuancere diskussionen mellem biologister (‘homoseksuelle er født sådan’) og voluntarister (‘ho-